

KUŞ GRİBİ

Tıp dilinde Avian Gribi olarak da isimlendirilen ve halk arasında "tavuk vebası" olarak bilinen "kuş gribi" dünyada ve ülkemizde insan ve hayvan sağlığını tehdit eden bir sorun. Kuş gribi 100 yıl önce ilk olarak İtalya'da görülen ve dünyanın değişik yerlerinde de zaman zaman salgınlar şeklinde ortaya çıkan bir hastalık. Geçmiş yıllarda insanlara bulaşmayan bu virüsün mutasyona uğrayarak artık insanlar için de ciddi tehlikeler yaratabileceği uyarısında bulunuyorlar. İnfluenza virüsünün A, B, C olmak üzere antijenik tipleri mevcut ancak, B ve C antijenik tipleri yalnızca insanlarda hastalık oluş-

turuyor. Kuş gribine influenza A grubu virüsler neden oluyor. Bu virüs, "ortomyxoviridae" ailesine ait influenza grubundan ve genetik materyal olarak RNA taşıyor. Bu virüsün çok sayıda alt grubu bulunmasına karşın yalnızca H5 ve H7 tipleri yüksek sayıda ölümlerle neticelenen salgınlara yol açıyor. Bu virüsün H9 tiptyse hafif gribal şikayetler dışında önemli salgınlara yol açmıyor. 56 derecede 3 saatte ya da 60 derecede 30 dakikada ölen virüs, formalin ve iyot bileşiklerine de duyarlı. Ayrıca virüs, bulaştığı gübrede düşük ısılarla en az 3 ay canlı kalabiliyor, suda 22 derecede 4 gün, 0 derecede ise 30 gün canlılığını sürdürüyor.

Kanatlı hayvanlarda solunum ve sinir sistemine ait belirtilerle başlayan hastalık ölümlerle neticeleniyor ve çok büyük ekonomik kayıplara yol açıyor. Hastalığı doğal olarak taşıyan hayvanlar göçmen su kuşları ve özellikle yaban ördekleri. Bu hayvanlar hastalığı yakalanmayı yalnızca virüsü taşıyor. Diğer kuşlar, tavuklar ve hindilerse hastalığı oldukça duyarlı. Virüsün ha-

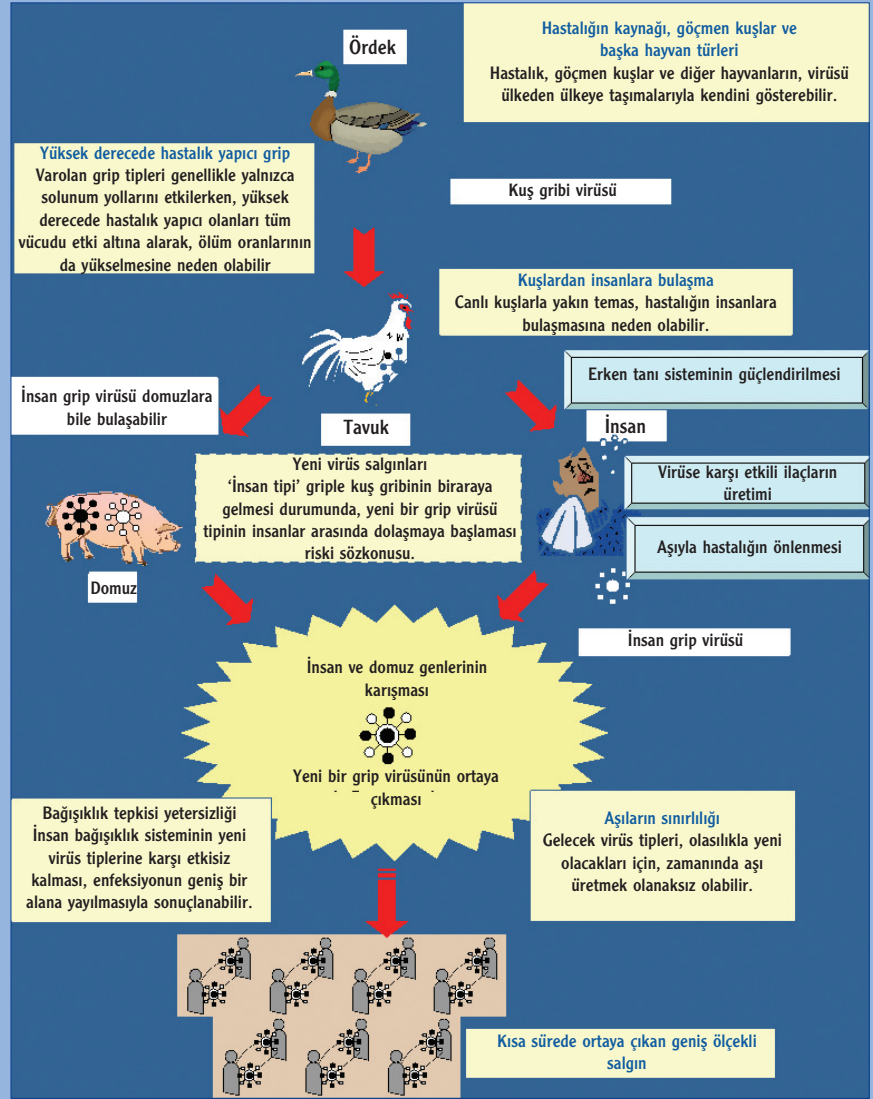
va yoluyla taşınması bir kaç kilometreyle sınırlı. Hastalık ayrıca, böcekler, kan emici sinekler ve kemiriciler vasıtasıyla hastalığa yakalanmış hayvanlardan diğerine taşınabiliyor. Virüs, çiftlikler arasında araç-gereç, yiyecek, kafes, elbise ya da diğer ekipmanlarla da kolayca taşınabiliyor. Hasta hayvandan diğerine geçişse en sık bulaşma şekli. Tavuktan yumurta yoluyla civcive geçişle ilgili kesin bir kanıt bulunmuyor. Kuluçka süresi birkaç saatle 2-3 gün arasında değişiyor. Virüsün genetik yapısı zaman içerisinde değişime uğrayarak öldürücülüğü artıyor. Yirmi yıl önce ABD'de görülen salgında, çok düşük öldürücü güce sahip olan virüsün, 6 ay gibi kısa bir sürede değişime uğrayarak %90'ın üzerinde ölümlere sebep olduğu biliniyor. Halen salgınlara yol açan virüs, hastalığa yakalanan hayvanda %100 ölüme yol açıyor. Hastalığın teşhisi AGP ya da ELISA testleriyle mümkün. Ancak bunlar her yerde yapılabilen pratik testler değil.

Kuş gribi insanları da etkileyebilen bir hastalık. Kısa süre öncesine kadar

kuş gribi virüsünün, kuşlar ve domuzlar dışındaki türlerde hastalık yapmadığı sanılıyordu. Ancak, 1997 yılında Hong Kong'da kümes hayvanlarında meydana gelen ve H5N1 tipinin sebep olduğu salgında ilk defa 18 kişide şiddetli solunum yolu enfeksiyonu saptandı ve bunların altısı öldü. Daha sonraki yıllarda uzak doğuda meydana gelen salgınlarda insanların etkilendiği yine rapor edildi. Halen ülkemizde hayvanlar arasında salgına yol açan kuş gribi salgınına bu alt gruba ait virüslerin yol açtığı düşünülüyor. Önceki yıllarda insanlarda hastalık yapan alt gruplar arasında H3N2, H2N2, H1N1, and H1N2 sayılıyor. Hastalık, insanlarda, tipik bir gribal enfeksiyon şeklinde başlıyor. Ateş, boğaz ağrısı, öksürük, yaygın kas ağrıları görülüyor. Bazı kişilerde şikayetler artıyor ve hastalık ilerleyerek zatüreye sebep olabiliyor. Hastalığa yakalananların az bir kısmındaysa solunum yetmezliği ve ölüme yol açıyor. Yetkililer, dünya genelinde, Aralık 2003'ten bugüne kadar 50'nin üzerinde kuş gribine bağlı ölüm olduğunu belirtiyor. Bu kişilerin neredeyse tamamının, hastalıklı hayvanlarla direk teması olan kişiler olduğu belirtiliyor. Bağışıklık sistemi zayıf olanların bu hastalığa bağlı ölüm riski daha yüksek. Kuş gribinden hayatını kaybedenler genellikle 50 yaş üstü, sigara kullanan ve sağlıklı beslenmeyen kişiler.

Hastalığın insanlara bulaşması, hasta hayvanlara ya da bunların dışkı, salya gibi vücut salgılarına temas edilmesiyle oluyor. Havaya karışan virüslerin solunmasıyla da hastalık insanlara bulaşabiliyor. Hastalığın görüldüğü tavuk çiftliklerinde çalışanların derhal eldiven ve maske kullanmak gibi korunma önlemleri almaları gerekiyor. Kuş gribinin, iyi pişirilmiş tavuk ya da hindi etinin yenmesiyle bulaşmadığı ifade ediliyor. Tavuk ya da hindi etlerinin 70 derecenin üzerinde ısıtılmasıyla virüsler hasar görüyor ve hastalığa yol açamıyor. İyi kaynatılmış ya da pişirilmiş yumurta da hastalığı bulaştırmıyor. Henüz insandan insana bulaşma gösterilmedi, ancak virüsün değişime uğrayarak bu özelliğe de sahip olabileceği ifade ediliyor. Yalnızca hayvanlarda hastalığa yol açan bir virüs, insandan insana bulaşma özelliği olan bir virüsle karşılaştığında onun genetik ya-

pısını kopyalayıp kendi genetik şifresini değiştirebileceği ve insanlarda da hastalık yapma yeteneğine kavuşabileceği düşünülüyor. Yani, grip olan bir insana aynı zamanda kuş gribi virüsü bulaşırsa, bu virüs diğerinin bazı özelliklerini kopyalayarak insanlarda salgına yol açabilecek bir yapıya sahip. Kuş gribi virüsünün genetik şifresinin hızlı bir değişim potansiyelinin olması yakın bir gelecekte önemli bir insan sağlığı sorunu hale gelebileceği kaygısı yaratıyor. Bu tür kuramsal tehlikelerden korunmak amacıyla grip aşısı yapılmasının, olası bir kuş gribi salgının önüne geçebileceği düşünülüyor.

Hastalığın kesin tedavisi bulunmakla birlikte, virüse karşı etkili olduğu düşünülen amantadin, rimantadin, oseltamivir, ve zanamivir gibi ilaçlar kullanılıyor. Son yıllarda salgınlara yol açan kuş gribi virüsü, amantadin ve rimantadin'e dirençli. Bu nedenle oseltamivir ve zanamivir kullanılıyor. Anti-

viral ilaçlara, gribal şikayetlerin görüldüğü anda başlanması gerekiyor. Bir yaşından büyük çocuklarda kullanılabilen ilaç yapılan araştırmalara göre grip sürecini 1,3 gün kısaltıyor. Oniki saat arayla kullanılan ilaçlara, şikayetler azalsa bile en az 5 gün devam etmek gerekiyor. En sık yan etkileri bulantı ve kusma olan bu ilaçların hamilelerde ve emziren kadınlara kullanılması sakıncalı. Bu ilaçları, salgının görüldüğü bölgede yaşayan ya da oraya gidecek kişilerde koruyucu olarak başlamak gerekiyor.

Doç. Dr. Ferda Şenel

- Kaynaklar**
Instances of Avian Influenza Infections in Humans:
<http://www.cdc.gov/flu/avian/gen-info/avian-flu-humans.htm>
Avian Influenza
http://www.vet.uga.edu/vpp/gray_book/FAD/avi.htm11.
EASTERDAY, B.C., and
TUMOVA, B. 1978. Avian Influenza. In Diseases of Poultry, 7th ed., M.S. Hofstad et al., eds., Ames, IA: Iowa State University Press.
Kuş Gribi:
<http://www.saglik.gov.tr/default.asp?sayfa=detay&id=2070>